

ARAP AYAKLANMALARININ SURIYELİ KÜRTLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Kasım 2013 itibariyle Kuzey Suriye’de otonom kantonların oluşması, Kürtlerin adım adım, gerek bölgedeki gerekse uluslararası alandaki devletlerin dış politikalarını ve Ortadoğu’da ki yeni bölgesel düzeni belirleyen bir faktör haline dönüşmesine sebep olmuştur.

Marianna CHAROUNTAKI

Ortadoğu’daki mevcut siyasi durum, büyük ölçüde 2010 yılının Aralık ayında başlamış olan Arap ayaklanmalarının bölgesel güç dengesi üzerinde yaratmış olduğu olumsuzlukların sonucudur. Bu ayaklanmalardan sonra bölgesel güç dengesi adeta yeniden tanımlanmıştır. Harekât alanları, Sünni Araplarla birlikte hem Irak’taki Kürtleri hem de Suriye’deki Kürtleri, şiddetli bir biçimde Tahran’ın avantajına olacak şekilde etkilenmiştir. Öte yandan, Suriye, hala ülkesinde akan kanı durdurmamaya ve kaosu içine yuvarlanarak Tahran ile olan ittifakının bedelini ağır ödemektedir. Bu nedenle, Türkiye’nin Başbakanı Ahmet Davutoğlu’na göre Ankara’nın Suriye’deki kriz de gördüğü şey “doğmak üzere olan yeni Ortadoğu’dur”.

Türkiye’nin beklentilerinin aksine, Beşar Esad, insan gücü bakımından görece az, ama savaşma kabiliyeti ve silah kapasitesi açısından istisnai bir güç sergilemiştir. Benzer biçimde alan hâkimiyetinin de güçlü olduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan, vatandaşlık kavramının neredeyse ortadan kalktığı günlük pratik açısından Esad-sonrası Suriye’nin -federal ya da konfederal, ancak birleşik- Esad ile ya da

Esad’sız var olmasının çok da önemli olmadığı bir noktadayız. Bugün devam eden savaşın, bölgedeki diğer tüm devletlerden çok Tahran için avantajları bulunmakta. Zira Suriye’de devam eden savaş sayesinde Tahran, kendini iç ve dış politika sorunlarından yalıtma imkânı bulmaktadır. Ancak Tahran’ın başta Bağdat olmak üzere, dünyadaki Şii nüfus aracılığıyla özellikle son dönemde Sana’daki olaylara müdahil olması göz önüne alındığında, bölgedeki mevcut yayılmasını sürdürebilecek bir kapasiteye sahip olup olmaması durumu tartışmalıdır.

Suriye krizi, Mart 2011’de bölgeyi dönüştüren değişimleri beraberinde getiren ‘Arap Baharı’nın sonucu olarak patlak vermiştir. Meseleye Suriyeli Kürtler açısından baktığımızda, Suriye krizinin Suriyeli Kürtlerin rönesansını başlatmadığı ortadadır, fakat Şubat 1999’da PKK liderinin yakalanmasının ve Mart 2003’te Irak Savaşı’nın başlamasının ardından ortaya çıkan beklentilerin aksine, zamanla Kürt hareketi açıkça güçlenmiştir. Suriye’de PYD (Demokratik Birlik Partisi)’nin, İran’da PJAK (Kürdistan Özgür Yaşam Partisi)’in ortaya çıkması da bu döneme denk gelmektedir. Böylelikle Suriye’deki Kürtler, spesifik

olarak 12 Mart 2004'te Araplar ve Kürtler arasında oynanan futbol maçından sonra ilk kez uzun yıllardır süren sessizliğini bozmuştur. Abdullah Öcalan'a göre, Türkiye'de devam etmekte olan barış sürecini, Batı Kürdistan (Rojava)'daki gelişmelerden bağımsız olarak değerlendirmek olası değildir.

Suriye devlet olarak, Suriye'deki Kürtler ise devlet-dışı bir aktör olarak Ortadoğu siyasetini şekillendiren unsurlardır. Kasım 2013 itibariyle Kuzey Suriye'de otonom kantonların oluşması, Kürtlerin adım adım, gerek bölgedeki gerekse uluslararası alandaki devletlerin dış politikalarını ve Ortadoğu'daki yeni bölgesel düzeni belirleyen bir faktör haline dönüşmesine sebep olmuştur. Kürt rönesansı, 'Arap Baharı' olgusuyla canlanmıştı. Bu durumun, George W. Bush'un Aralık 2002'de ilan ettiği 'Ortadoğu Ortaklık İnisiyatifi' nin geniş bağlamına oturduğunu söylemek mümkündür. Bölgesel demokratikleşme adına ABD'nin arzularını dayatan bu inisiyatifin, sonuç olarak bölgedeki Kürt meselesi üzerinde, demokratik haklar elde etme ve çok sayıda devlet-dışı aktörün ortaya çıkmasında son derece etkili olan bölgedeki despotizme bir son verme açısından, olumlu sonuçları olmuştur.

Öte yandan, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) ile PKK-PYD arasındaki işbirliği ve beraberlik, bölgesel ve uluslararası aktörlerle etkileşimleri açısından birbirleriyle bağlantılı paradigmalardır. Bu işbirliği ve beraberlik, bölgesel gelişmeler ışığında Suriye'deki Kürtlerin konumunun güçlenmesi için zorunlu bir şarttır. Bu dinamik iki boyutludur. PYD'nin bütün Kürtleri temsil etmediği, aksine PYD'nin baskısından son derece rahatsız olan grupların varlığını öne süren görüşlerin karşısında Suriye'deki Kürt siyasi elitler arasındaki farklılıkların giderilmesi gerekmektedir. Bu nedenle Kürtler arası işbirliği şarttır.

Bu bağlamda Suriye'deki Kürtlerin durumunu güçlendirmek için bölgedeki en önde gelen Kürt hareket olan IKBY'nin rolü önem arz etmektedir. Zira IKBY'nin gerek bölgedeki komşularıyla gerekse uluslararası alanda iyi yapılandırılmış diplomatik ilişkileri mevcuttur. Dolayısıyla IKBY, hem Suriye'deki Kürtlerin çoğunluğuyla ilişki kurabilecek hem de Suriye'deki Kürt hareketini olumlu etkileyecek bölgesel ya da

IKBY'nin gerek bölgedeki komşularıyla gerekse uluslararası alanda iyi yapılandırılmış diplomatik ilişkileri mevcuttur. Dolayısıyla IKBY, hem Suriye'deki Kürtlerin çoğunluğuyla ilişki kurabilecek hem de Suriye'deki Kürt hareketini olumlu etkileyecek bölgesel ya da uluslararası desteği sağlayabilme kapasitesini haizdir.

uluslararası desteği sağlayabilme kapasitesini haizdir. IKBY ile Suriye'deki Kürtler arasındaki etkileşimin, Suriyeli Kürtlerin otonomi için kazanımlar elde edebildiği potansiyel Esad-sonrası siyasi düzende büyük bir ağırlığı olacaktır. Bu siyasi düzende Suriyeli Kürtlerin Akdeniz'e yakınlığı ya da çıkışı, IKBY ile olan ilişkilerini bir üst seviyeye taşıyabilecektir. Bunun yanı sıra, IKBY ve PYD'nin yakınlaşmasında PKK'nın rolü önemli bir etken olarak dikkat çekicidir. Bu çerçevede, IKBY, Suriyeli Kürtler ve PKK arasındaki ilişkileri bir üçgen olarak algılamak mümkündür.

Bölgedeki gelişme ve ilerlemeyi yavaşlatan ya da durduran bir olgu olarak IŞİD'in varlığı, bölgesel ve uluslararası müdahalelerle birlikte Kürt hareketinin bir bütün olarak birliğinin gerekliliğinin bir diğer nedenidir. Zira Kürtler, bölgede gelişme alanına sahip birkaç aktörden biridir.

Son olarak, Arap Ayaklanmalarının Suriyeli Kürtler üzerindeki etkisi ayrıca önem taşımaktadır. Bu durum, devletlerin ve devlet-dışı aktörlerin karşılıklı etkileşiminin daha görünür bir hal aldığı bir ortamda bölgedeki devlet-dışı aktörlerin rollerini arttırmaktadır. Zira bölgedeki devlet-dışı aktörlerin bölgesel ve uluslararası dış politikalar üzerindeki etkisi, bu aktörlerin birbirleriyle ilişkilerinin ve bağlarının iyileşmesini beraberinde getirmektedir. ○

Dr., Reading Üniversitesi